

Nemcsak egy húszas évei elején járó fiatalember, hanem az általa ismert és szeretett közösség, egy dunántúli magyar város 20. századi emlékezete elevenedik meg Kakuk Tamás első, *Keleti zóna* című regényének lap-

92 „AHOL AZ LEHETSZ,
AKI VOLTÁL, ÉS AKI
MAJD SZERETNÉL
LENNI”

Beszélgetés Kakuk Tamással

jain. De hogyan érnek össze egy katonai lakatya barakkjában az egymástól olykor időben és térben is távoli múltretek? Az alább közölt szöveg a könyv 2017. november 30-i bemutatóján, a budapesti Írók Boltjában elhangzott beszélgetés rövidített, szerkesztett változata. Az íróat Reichert Gábor kérdezte.

Haladjunk kívülről befelé: a kötet borítóján egy nagyon szép, érdekes fotó látható, miért gondoltad azt, hogy ennek kell itt lennie?

A felvétel lyukkamerával készült a tatai Öreg-tó partján, ami egy speciális eljárás, a zárt dobozba elhelyezett nyersanyagra egyetlen ponton keresztül érkezik fény. Kovács Attila, a fotós, ezzel a módszerrel ragadta meg a környezetnek ezt a különös pillanatát, a magányos, széllel küzdő fa látványát a vízparton. A kép időben jóval korábban készült, mondhatjuk, a regénytől függetlenül, hangulatában utólagosan mégis igazolja a szöveget.

A regény címéről óhatatlanul eszébe jut az embernek Tarkovszkij, a Sztalker, az ottani zóna, nem mintha feltétlenül kapcsolódási pontokat keresnék, de a borítónak a fotóval és a címmel elég baljóslatú üzenete van. Ebből következik a kérdés, hogy számodra valóban ennyire negatív élményt jelentett mindaz, amit könyvedben megírtál, vagyis a katonaság? Depresszíven éltem meg azt a két évet, mert a sorkatonaság kiragadja az embert abból a valóságból, amiben addig létezett, és egy idegen közegbe helyezi át. Ott pedig olyan ismeretekre kénytelen szert tenni, amelyek kibillentik a megszokott komfortzónájából, a kötelező szabályok, az előírások betartása megdöbbenek, az emberek közötti parancsra működő, a hatalommal visszaélésekre is folyamatosan alkalmat adó viszonyok pedig megrémítik. Nyilván befolyásolják ezt az egyéni érzékenységek, de a hadsereg írott és íratlan törvényei bedarálnak, ha nem próbálsz megőrizni, egyedül vagy a hozzád hasonlókkal egy privát szférát, ahol az lehetsz, aki voltál, és aki majd szeretnél lenni, ha leszereltél.

A Keleti zóna cím egy nem körbehatárolható helyre utal, a könyvből azonban kiderül, hogy nagyon ismerős tájakon, magyarországi tájakon járunk, még sincs kimondva, hogy hol, mi volt a célja ennek az elhomályosításnak?

A névtelen elbeszélő megtalálásával arra törekedtem, hogy a személyesség vonalán maradjon homályos a valóság, mégis érezhető legyen a hetvenes évek szűk levegője, ezzel együtt, azt hiszem, az eredeti helyszínek kiolvashatók a szövegből. A regény hősei évtizedek múlva látják magukat a laktanyában, miközben mégis a jelenben élnek meg az akkori eseményeket.

93

Elbeszélőnk szülővárosához kötődő emlékei is jelennek vannak a Keleti zónában, de egy idő után olyanok tűnnek fel, amelyek sokkal régebbiek, amelyeket nem élhetett át a főhős, ha úgy tetszik, a regényben ott van a város emlékezete, a huszadik századi történetére tett utalásokkal.

A regény szerkezetében arra törekedtem, hogy több síkon próbáljam ábrázolni azt a világot, amit a főhős magáénak érez. A múlt többretegű behívásával térben és időben próbáltam mozgatni az elbeszélést. Talán így az is kiderült, hogy nem csak a hősnak és az írónak, hanem a városban élő közösség minden tagjának fontosak, meghatározóak voltak a regényben szereplő események.

A regény három hőse Ferenc, Sebastian és a névtelen elbeszélő a dél-somogyi laktanyában, ha nincs is konkrétan megnevezve, de a szövegből kikövetkeztethető. Milyen volt a nagyobb közösség a helyőrségben, illetve ez a három fiatalember mire szövetkezett?

A katonai szolgálat alatt, ahogy már említettem, az ember súlyos tapasztalatokat szerez. Ezek közül az egyik legfájóbb, hogy katonatársai másként gondolkoznak a világról, s ennek megfelelően reagálnak az ottani helyzetekre. A regényben Sebastian fogalmazza meg, hogy ezért muszáj olyan barátokat találni, akik hasonló érzésekkel élnek meg a kaszárnya naponként változó, keserves, kínzó, mulatságos, abszurd, unalmas mindennapjait. Ez sem volt egyszerű, mert a rettenetes kilátástalanság érzése jellemezte a katonaságnál töltött éveket. Hőseinknek ezért segített a túlélésben megtalált barátságuk, olvasmányélményeik megbeszélése és a közös sakkozás.

Úgy tűnik, hogy ez a három fiú egy izolált világot alakított ki magának a zónán belül, a szövegben ennek az izolációnak egyik jelölt helyzete az általad említett sakkozás. Számomra ennek folyamatosan van egy allegorikus üzenete. Az írás során törekedtél arra, hogy a megnyitások játékdinamikáját lekövesse?

Új Forrás 2018/3 – „Ahol az lehetőség, aki voltál, és aki majd szeretnél lenni” – Beszélgetés Kakuk Tamással

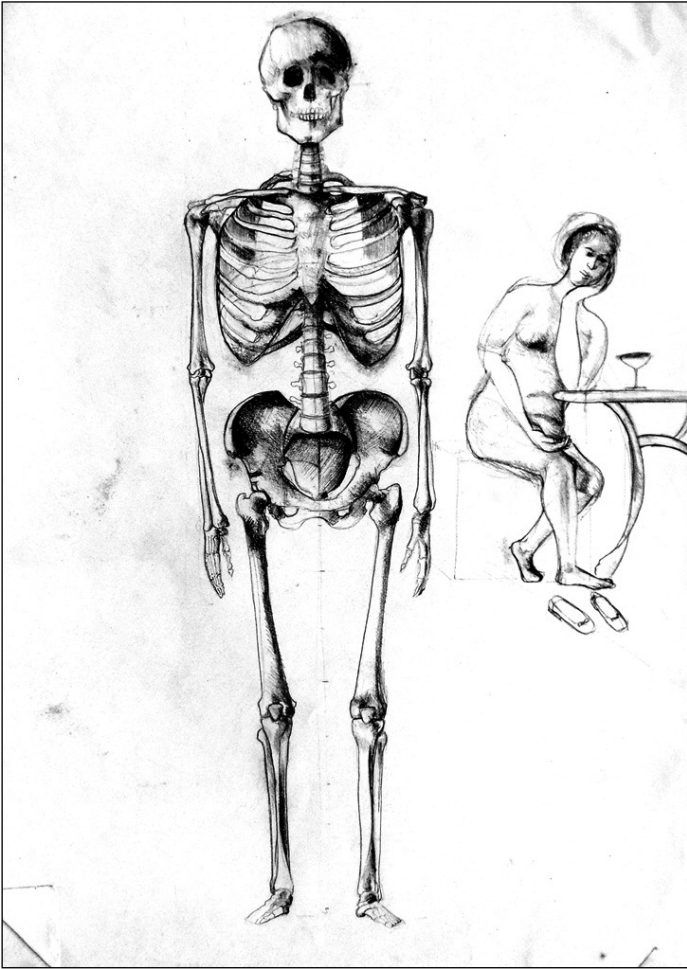
A könyv szerkezete a sakkozás megnyitáselméleteire épül, amelyek közt vannak nyílt, félig nyílt, zárt megnyitások, ezzel is hangsúlyosabbá akartam tenni azokat az élethelyzeteket, amelyekbe hőseink óhatatlanul belekerülnek a laktanyában. Például az orosz védelem a regény egyik fontos fejezete, amikor névtelen elbeszélőnk találkozik az ezrednél az elhárító tiszttel, aki nem más, mint a politikai titkosszolgálat embere, és akinek figyelme nem csak a sorkatonákra, de tisztársaira kiterjed. A fejezetcím egyértelműen metaforikus üzenet az olvasónak, mert az orosz védelem látószólag ugyan nem inspiráló játék, de vannak változatai, amelyek mindkét félnek jó támadási lehetőségeket kínálnak, tehát a rejtett feszültségek ott bujkálnak a partiban.

Beszéltünk arról, hogy maga a történet elhomályosított, de ellentételenként a regényben vannak részletek, konkrét elemek, amelyek térben és időben behatárolnak bennünket, és ezzel sokkal kontrasztosabbá teszik a szöveget.

A felhasznált regényrészletek az akkori olvasmányélmények, szándékaim szerint koherensen belesimulnak a szövegbe, illetve a dokumentumszerű mozifilmhíradós és napilapcímek valóban térben és időben helyezik el a történetet. A regény cselekménye nyolc hónapot, egy kiképzési időszakot ölel fel, amikor a megnevezett szereplők, Sebastian és Ferenc úgynevezett öregkatonaként várják a leszerelést, míg névtelen elbeszélőnk újoncként igyekszik tájékozódni ebben az abszurd világban.

A regény rövid, szikár mondatokból építkezik, van egy végig kitartott monotonitása és töredékessége a szövegnek.

A töredékesség tudatos döntés volt, a több irányba futó történet cselekményszálai elszakadnak egymástól, hogy akár hosszabb szünet után újra összeérjenek, vagy máshová kapcsolódjanak. Ezzel az írásmóddal a közlésnek és a hallgatásnak is több értelmezési lehetősége van, s jól tetten érhető az a nyomasztó laktanyai légkör, amely többek között a sakktábla zónájába kényszerítette ezeket a fiatalembereket.

Folyóiratunk a
NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM és az EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA
anyagi támogatásával jelenik meg.
Terjeszti a Budapesti, a Nemzeti és a Vidéki HIRKER RT.
és alternatív terjesztők

Szerkesztők

JÁSZ ATTILA – Csendes Toll (főszerkesztő, kiadóvezető)
PAPP MÁTÉ (költészet rovat: mahbija@gmail.com, Zene online rovat)
REICHERT GÁBOR (kritika rovat: reichertgabor87@gmail.com)
SZÉNÁSI ZOLTÁN (főszerkesztő-helyettes, felelős szerkesztő, próza rovat: szenazol@gmail.com)
SZŰCS BALÁZS PÉTER (Füstjelek online rovat)

Lapterv és műszaki szerkesztés
SELLEYEI TAMÁS OTTÓ

Munkatársak

ACSAI ROLAND
BUCSI-KOVÁCS ANIKÓ
MURÁNYI SÁNDOR OLIVÉR
TURI MÁRTON
POGRÁNYI PÉTER

Tiszteletbeli munkatársak

BUJI FERENC
CSEKE ÁKOS
MONOSTORI IMRE
MUZSNAY ÁKOS
VASADI PÉTER

ÚJ FORRÁS

IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
ALAPÍTÓ A KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
JÓZSEF ATTILA MEGYEI KÖNYVTÁRA

Megjelenik évente tízszer
Alapítva ezerkilencszázhatvankilencben
Alapító főszerkesztő: PAYER ISTVÁN

Szerkesztőség: 2836 Baj-Szőlőhegy 2722/4

E-mail: jasz.attila@ujforras.hu. Interneten olvasható: www.ujforras.hu
Előfizethető az Új Forrás szerkesztőségi címén. Előfizetési díj egy évre 5000 Ft.
ISSN 0133-5332

Kiadja a József Attila Megyei Könyvtár. A kiadásért felel: Új Forrás Kiadó Nonprofit Kft.
Készült a Sollers Kft. nyomdájában Tatán.